

MØTEDOKUMENTER

Forskningsutvalget

27.03.2014

UNIVERSITETET I BERGEN

Forskningsadministrativ avdeling

Mars 2014

Universitetets forskningsutvalg

Torsdag 27. mars 2014
1300-1530
Kollegierommet
Muséplass 1

Saksliste

I. Godkjenning av innkalling og saksliste

II. Protokoll fra møte 6. februar 2014

III. Saker

- FU 6/14** **Sikker lagring av og tilgang til forskningsdata ved UiB**
Orienteringssak. Rapport fra arbeidsgruppe. Vedlegg
- FU 7/14** **Internasjonal sampublisering ved UiB**
Orienteringssak. Innledning ved Susanne Mikki.
- FU 8/14** **Oppfølging av NOKUT evaluering**
Vedtaks sak. Saksforelegg
- FU 9/14** **Fellesgrader**
Orienteringssak. Saksforelegg
- FU 10/14** **Framework for the Internationalisation of Doctoral Education - FRINDOC**
Orienteringssak. Vedlegg.

IV. Orienteringer

- a. H2020. Orientering ved fung. avd. dir. Heidi A. Espedal
- b. Open Access budsjettpost. Vedlegg
- c. Strategi arbeidet. Orientering v/prorektor.
- d. Ny finansiering av nasjonal e-infrastruktur. Vedlegg.
- e. Forsker Grand Prix 2014. Vedlegg

Eventuelt

Universitetets forskningsutvalg

Møte 6. februar 2014

1300-1530

Møterommet

Professor Keyzers gate 8

Protokoll-utkast

Til stede: Anne Lise Fimreite, Anne Christine Johannessen, Einar Thomassen, Inger Hilde Nordhus, Annelin Eriksen, Robert Bjercknes, Håvard Hårstad, Berte-Elen R. Konow, Lise Øvreås, Tone Bjørndal, Mikkel Andreas Eriksen, Håvard Øritsland Eggestøl, Henrik von Achen.

Faste observatører : Mathias Kaiser (SVT), Ole Gunnar Evensen(UB), Aina Berg (UNI Research)

Fra Forskningsadministrativ avdeling: Heidi Espedal, Bjørn Einar Aas, Emmanuel Babatunde, Anne Fjellbirkeland, Anne Beate Maurseth, Ivar Lossius, Etelka Dahl,

Observatører: Heidi Fuglesang(UST), Mia Kolbjørnsen (KA), Hilde Moe (ST), Etelka Dahl (SA)

I. Godkjenning av innkalling og sakliste

Prorektor ønsket velkommen til møtet. Saklisten ble godkjent.

II. Protokoll fra møte 30. oktober 2013

Protokollen ble godkjent.

III. SAKER

FU 1/14 Samarbeid UiB og UNI Research

Direktør Aina Berg, UNI Research, orienterte. UiB er UNIs viktigste samarbeidspartner, og Berg pekte på den samlede styrke som UNI og UiB utgjør på fagområder der begge er engasjert. Bergs presentasjon følger protokollen. Hennes innledning ble supplert med innlegg fra prodekanene Lise Øvreås (MN) og Annelin Eriksen (SV) som også fremhevet den gode samarbeidet med UNI. Likevel kan uønsket konkurranse oppstå mellom miljø ved UNI og UiB. Det er en utfordring og et mål å hindre at slike situasjoner oppstår. UNI og UiB må være fleksible og bygge på sine komplementære styrker i samarbeidet.

FU 2/14 Horisont 2020

Saksforelegg var utsendt med saklisten. Det ble påpekt at mottakerne av posisjoneringsmidler fra Det psykologiske fakultet begge har endret sin status fra å være partner til bli koordinatører for sine respektive søknader.

Konstituert avdelingsdirektør Heidi A. Espedal orienterte om Mobiliseringsgruppen (Task Force) og det aktive arbeid som gjøres overfor fakultet og fagmiljø. I diskusjonen pekte utvalget særlig på behovet for møteplasser der vitenskapelige tilsatte kan komme sammen for å diskutere H2020 og temaer i de enkelte utlysninger, bl.a. med sikte på å identifisere interesse og muligheter for tverrfaglig samarbeid om deltakelse i programmet, som partnere eller koordinatører. Utvalget sluttet seg til ønsket om å forlenge funksjonstiden for Mobiliseringsgruppen (Task Force) for H2020 til ut vårsemesteret 2014.

FU 3/14 Fellesgrader

Rådgiver Anne Beate Maurseth orienterte. Saksforelegg var utsendt med sakslisten. En gjennomgang av cotutelle avtaler og avtaler om samveiledning i forskerutdanning har avdekket at dagens praksis ved UiB må bringes klarere i samsvar med gjeldene lovverk og nasjonale forskrifter. Utvalget sluttet seg til at en med utgangspunkt i saksforlegget, retter en henvendelse til fakultetene med sikte på å samle innspill som kan danne grunnlag for en senere utarbeidelse av retningslinjer, maler og rutinebeskrivelser for fellesgrader. Universitetsstyret behandler saken i løpet av 2014.

FU 4/14 NOKUT-evaluering

Rådgiver Anne Beate Maurseth orienterte. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) har evaluert kvalitetssikringen i forskerutdanningen ved UiB. Evalueringsrapporten, som også omhandler mastergradsprogrammet i farmasi, skal endelig behandles i NOKUTs styre 13. februar 2014. Rapportens hovedkonklusjon er positiv: «Komiteens vurdering er at systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen er tilfredsstillende, og den anbefaler at det godkjennes.» NOKUTs rapport var lagt frem for utvalget til orientering.

FU 5/14 Strategiarbeidet

Prorektor Anne Lise Fimreite orienterte.

En ny overordnet strategi for institusjonens planer og hovedsatsinger gjeldende fra 2016 skal utarbeides. Prorektor er faglig leder for strategiarbeidet og utgjør sammen med dekanene og museumsdirektøren den sentrale arbeidsgruppen for a. Det er fremmet følgende forslag til mandat for arbeidsgruppen:

- Utarbeide en overordnet strategi som i samsvar med Universitetet i Bergens kjerneverdier gir rammer for institusjonen i en strategiperiode over fem til ti år
- Identifisere drivkrefter som påvirker og gir føringer for universitetets utvikling
- Formulere visjoner, mal og prioriteringer for universitetets utvikling
- Legge til rette for at prosessen skjer i åpen, redelig og kritisk dialog mellom arbeidsgruppen og ulike interne miljøer og eksterne samarbeidspartnere

III. Orienteringer

a. ERC-tildeling til Bjerknessenteret og Institutt for Geovitenskap.

Vedlegg var utsendt med sakslisten

b. Norge blir medlem av Europeisk infrastruktur for Bioinformatikk.

Vedlegg var utsendte med sakslisten

c. Forskningsdata fra Europa samles i Bergen.

Vedlegg var utsendt med sakslisten

Eventuelt

Bergen Summer Research School har 150 søkere fra utlandet, men bare 7 fra Norge. Det gode tilbudet ved BSRS er relevant også for norske Ph.d.-kandidater.

Arkivkode:

Sak nr.:

FU-sak: 8/14

Møte: 27.03.14

NOKUT-evaluering av forskerutdanningen ved UiB. Oppfølging.

Bakgrunn

Systemet for kvalitetssikring ved Universitetet i Bergen ble i 2013 evaluert av NOKUT. Komiteens overordnede konklusjon var at «systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen er tilfredsstillende, og [komiteen] anbefaler at det godkjennes» (s. 10, se vedlegg)

Forskerutdanningen var et av to fokusområder i evalueringen. Motiveringen bak valget var «særlig å se på hvordan UiB, som et forskningstungt universitet, ivaretar kvalitetssikringen av forskerutdanningen, når denne ikke formelt dekkes av institusjonens kvalitetssikringssystem» (s. 4). Komiteen konkluderer med at det arbeides «godt og systematisk med kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av utdanningen» (s. 7). Den bemerker også at det «gjøres et betydelig kvalitetsarbeid også på områder som ikke formelt omfattes av systemet» (s. 10). På bakgrunn av rapporten fra komiteen godtok NOKUTs styre UiBs kvalitetssystem på sitt styremøte 13.02.14 (se vedlegg).

NOKUTs drøftinger og vurderinger

Den positive tilbakemeldingen på kvalitetssikringsarbeidet i forskerutdanningen forhindrer ikke at NOKUT også har enkelte anbefalinger til UiB for videre utvikling av kvalitetsarbeidet. I det følgende presenteres kun de drøftingene som angår forskerutdanningen. Anbefalingene er i hovedsak formulert som oppfordring til å vurdere visse tiltak, og er ikke formulert som pålegg for å sikre kvaliteten i forskerutdanningen.

Kapittel 3.1.2 i NOKUTs rapport angår komiteens drøftinger og vurderinger av forskerutdanningens kvalitetssikringssystem.

- Rapportering. Ordningen med elektronisk fremdriftsrapportering og midtveisevaluering fremheves som positivt.
- Veiledning. Veiledningssituasjonen ved UiB blir tatt opp til drøfting og får kommentaren «tilfredsstillende» og det blir vurdert som «prisverdig» at UiB har iverksatt tiltak for å bedre veiledningskompetansen de senere årene. Videre anbefaler komiteen at UiB «ganske raskt bør [...] vurdere løsninger for å øke kapasiteten. I neste omgang bør universitetet vurdere hvorvidt denne eller tilsvarende opplæring bør gjøres obligatorisk for alle nye veiledere».
- Organisering. Enheter og funksjoner som ivaretar forskerutdanningen. Komiteen observerer en viss «desentraliseringstendens» knyttet til oppgavene rundt oppfølgingen og kvalitetssikringene av forskerutdanningen. Komiteen betrakter ikke dette som et problem, men anbefaler at man lar fakultetene se til hverandres løsninger for om mulig lære av organisasjonsmessig «best practice».

- Karakterkrav. Det er observert ulike karakterkrav på de ulike fakultetene og det anbefales at man ser på muligheten av en mer ensartet praksis på dette området.
- Forskerutdanningsmeldingene. Komiteen fremhever forskerutdanningsmeldingene i alle ledd, fra institutt til styret via fakultet og Forskningsadministrativ Avdeling, som gode dokumenter for fremstillingen av kvaliteten på forskerutdanningen
- I kapittel 5 oppsummerer komiteen sine anbefalinger for videre utvikling av institusjonenes kvalitetsarbeid. Komiteen bemerker at universitetet bør:
 - se på om ikke kvalitetssikringssystemet også formelt bør omfatte ph.d.-utdanningen (tredje syklus). Når bl.a. emneevaluering og forskerutdanningsmelding allerede ligger inne som krav, fortøner det seg nærliggende å integrere forskerutdanningen i et samlet kvalitetssikringssystem.
 - påse at midtveisevalueringene inneholder et innslag av dokumentasjon av reell progresjon i forhold til prosjektplan (ph.d.- forskriftens bestemmelser om midtveisevaluering inneholder ikke dette i dag).
 - se på muligheten for å øke kapasiteten på kurs, seminarer og andre former for opplæring i veiledningspedagogikk for veiledere på alle nivåer.
 - vurdere en mer ensartet praksis mellom fakultetene med hensyn til organisering, roller, navn på organer og oppgavefordeling på forskerutdanningen.
 - vurdere å sette samme karakterkrav for opptak til alle institusjonens doktorgradsprogram

Avdelingsdirektørens kommentarer

NOKUTs rapport er et uttrykk for at UiB har et godt kvalitetssikringssystem for forskerutdanningen. Komiteens rapport er et egnet utgangspunkt for å drøfte hvordan det ytterligere kan forbedres. NOKUT foreslår at UiB bør vurdere å endre praksis på en del punkter som blir kommentert i det følgende.

Veiledning

NOKUT peker på at kapasiteten på veiledningsopplæringen er for liten. Dette er omtalt i UiBs handlingsplan for forskerutdanning og i Rapport og plan for 2013-2014. Avdelingsdirektøren slutter seg derfor til NOKUTs vurdering om at det er ønskelig å øke kapasiteten for veilederopplæring. Det bør vurderes å øke antall kurs som tilbys i veilederopplæring, både gjennom Uniped og gjennom andre kanaler.

NOKUT anbefaler at man vurderer å gjøre veilederopplæring obligatorisk for alle nye veiledere. Siden både kultur og praksis for veiledning varierer mye fra fakultet til fakultet og mellom de ulike fagtradisjoner, er fakultetene de nærmeste til å kunne organisere og tilby kurs for veiledere. Etter avdelingsdirektørens oppfatning er det derfor mer hensiktsmessig å tilrettelegge for systematisk erfaringsutveksling, der nye veiledere får del i de erfarne veilederes kompetanse. Dette kan gjøres gjennom veilederteam eller veiledersamlinger, i tilknytning til fagmiljøet og gjerne i samarbeid med forskere fra andre institusjoner

Organisering

Forskerutdanningen ved UiB er langt på vei desentralisert og UiB anser dette som den beste måten å organisere forskerutdanningen på, all den stund de ulike fagtradisjoner og – kulturer best ivaretas på

denne måten. Dette forhindrer ikke at man også ser til hverandres løsninger og utveksler «best practice-» erfaringer. Forskningsadministrativ avdeling kan i denne sammenheng ta et overordnet samordningsansvar. Avdelingen organiserer allerede Forum for ph.d.-koordinatorene som er en viktig møteplass for institusjonell informasjonsutveksling og mellom fakultetene.

Praksis mht organisering, roller, navn på organer og oppgavefordeling

NOKUTs påpekning av en noe uklar praksis mht roller, navn på organer og oppgavefordeling er blant annet et resultat av at forskerutdanningen i dag er fordelt på tre sentralavdelinger: Studieadministrativ avdeling, Kollegiesekretariatet og Forskningsadministrativ avdeling.

Det er ønskelig at forskerutdanningen blir tydeligere forankret som en del av UiBs forskningsvirksomhet og at dette gjenspeiles i alle ledd i institusjonen. Dette vil blant annet innebære at alle fakultet bør ha utvalg med forskning og forskerutdanning som saksfelt og med mandat til å legge frem anbefalinger og forslag til tiltak for sin respektive fakultetsstyrer. Forskningsadministrativ avdeling på sin side er rede til å ta et utvidet ansvar for forskerutdanningen, og ønsker å få ansvaret for forvaltningen av forskriften for ph.d.-graden.

Felles karakterkrav

NOKUT anbefaler at UiB vurderer innføring av felles karakterkrav for opptak til doktorgradsprogrammet. Etter forskningsdirektørens oppfatning er det bred enighet ved UiB om at et slikt felles karakterkrav ikke er egnet for forskerutdanningen. Opptak til doktorgradsprogrammet skjer i dag etter en samlet vurdering av søkerne der karakteren kun er ett av flere vurderingskriterier. I tillegg til karakterer er kvaliteten på prosjektbeskrivelsen og kandidatens gjennomføringsevne og eventuell innpassing i større prosjekt, viktige faktorer ved vurdering av opptak til doktorgradsprogrammet ved UiB.

Felles kvalitetssikringssystem

NOKUT ber UiB om å vurdere hvorvidt det kvalitetssikringssystemet som finnes på 1. og 2. syklus bør omfatte 3. syklus. Ph.d.-nivået skiller seg imidlertid i så stor grad fra BA- og MA-nivået at det ikke anses som hensiktsmessig å la det kvalitetssikringssystemet som gjelder 1 og 2. syklus også omfatte 3. syklus.

Forskerutdanningen må derimot til enhver tid har et solid kvalitetssikringssystem med lett tilgjengelig dokumentasjon. Det kan være hensiktsmessig å utarbeide en systematisk oversikt over de elementer som sørger for at kvaliteten på forskerutdanningen blir ivaretatt.

Midtveisevalueringen.

NOKUT anbefaler at UiB skal sørge for at midtveisevalueringen dokumenterer reell progresjon i forhold til prosjektplan. NOKUT påpeker at ph.d.-forskriften ikke sier noe om dette i dag. Ifølge forskriften har midtveisevalueringen til hensikt å «hjelp ph.d.-kandidaten ved å identifisere forhold som medfører risiko for at prosjektet stanser opp eller blir forsinket, samt å gi innspill som kan øke kvaliteten i arbeidet» (§ 6.3).

Mange kandidater gjør endringer i sin opprinnelige prosjektplan underveis uten at det fører til forsinkelse. Det er derfor ikke hensiktsmessig å dokumentere reell progresjon ifht prosjektplan, men det er ønskelig å dokumentere gjennom midtveisevalueringen at kandidaten har forutsetninger for å gjennomføre på normert tid. Ved en revisjon kan det vurderes å integrere en formulering om dette i forskriften.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag til **vedtak**:

1. Forskningsutvalget tar NOKUT-evalueringen av kvalitetssystemet for forskerutdanningen ved UiB rapporten til etterretning
2. Forskningsutvalget anbefaler at fakultetene utvikler tiltak som kan øke kapasiteten på veilederopplæringen.
3. Forskningsutvalget slutter seg til ønsket om en mer ensartet praksis for fakultetenes administrative og faglige ansvar for forskerutdanningen, og anbefaler at alle fakultet har et representativt sammensatt utvalg for forskning og forskerutdanning, ledet av en prodekan eller visedekan og med mandat til å legge frem anbefalinger og forslag til tiltak for sin respektive fakultetsstyrer.

24.03.14 abm/bjaa

Vedlegg:

Nokut rapporten

[http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/uib - avgitt rapport.pdf](http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/uib_-_avgitt_rapport.pdf)

Nokut referat fra styremøtet 13.02.14

<http://www.nokut.no/no/Om-NOKUT/Organisering/Styrereferater/Styrereferater-2014/Styremote-130214/>

Arkivkode:

Sak nr.:

FU-sak: 9/14

Møte: 27.03.14

Fellesgrader og cotuteller på ph.d.-nivå.

Forskningsadministrativ Avdeling etter initiativ fra prorektor tatt opp et arbeid for å bringe dagens praksis for inngåelse av fellesgrader og cotuteller ved UiB i bedre samsvar med gjeldene lovverk og nasjonale forskrifter.

En arbeidsgruppe bestående av Toril Ivarsøy (HF), Kristin Kalvik (MN), Unni Kvernhusvik (MOF), Helge Bjørlo (SA), Etelka Tamminen Dahl (SA), Per Gunnar Hillesøy (KS), Bjørn Einar Aas (FA) og Anne Beate Maurseth (FA og sekretær for gruppen) har utarbeidet vedlagte dokument.

En tidligere versjon av dokumentet ble lagt frem for Universitetets Forskningsutvalg 6. februar 2014 (FU 3/14). I tråd med FUs anbefaling sendes dokumentet nå på høring til fakultetene. Innspill fra fakultetene kan gi et godt grunnlag for å utarbeide retningslinjer, maler og rutinebeskrivelser for fellesgrader. Universitetsstyret behandler saken i løpet av 2014. Høringsutkastet følger vedlagt.

Saken legges frem for utvalget til orientering.

FELLESGRADER OG COTUTELLER PÅ PH.D.-NIVÅ.

1 Innledning

Som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet har Universitetet i Bergen samarbeid med andre forskningsbaserte institusjoner både i inn- og utland. Når det gjelder forskerutdanningen, kan fellesgrader (avtale mellom institusjoner om å tildele sammen en grad, en fellesgrad) og cotuteller (avtale som i henhold til institusjonsavtalen regulerer det faglige ansvaret for den enkelte kandidats veiledning) være et egnet virkemiddel for å styrke samarbeidet med andre institusjoner og for å nå universitetets internasjonale ambisjoner om å heve kvaliteten på forskning og utdanning. For kandidatene vil slike ordninger kunne være viktige for å kunne skrive bedre avhandlinger, få større anerkjennelse for forskning, etablere internasjonale nettverk og være en ressurs for senere karriere, i eller utenfor academia.

Dette er nedfelt i flere av UiBs strategiske dokumenter. I UiBs strategiplan 2011-2015 står det følgende:

«Internasjonal samhandling må i større grad bli en integrert del av hele universitetets virksomhet og involvere alle ledd i organisasjonen; studenter, forskere og ansatte i teknisk og administrative stillinger, institutter og fakulteter, universitetets ledelse og administrative enheter. Det betyr aktiv samhandling med utenlandske institusjoner, gjennom nettverk, i prosjekter, mellom enkeltforskere eller forskergrupper.»

I handlingsplanen for internasjonal virksomhet (2011-2015) står det at:

«UiB vil legge til rette for etablering og drift av fellesgrader på MA- og ph.d.-nivå innen fagfelt hvor dette kan understøtte strategisk forskningssamarbeid og sikre kandidatene en bredere og mer internasjonalt anerkjent utdanning. Mål: tildele grader sammen med viktige samarbeidspartnere. Ansvar: SA, FA og institutt.»

I den reviderte handlingsplanen for forskerutdanningen (2013) står det at UiB vil prioritere tiltak som «utvikler felles doktorgradsprogrammer med utenlandske institusjoner». Likeledes fremhever den reviderte handlingsplanen at UiB skal «tilrettelegge for at alle ph.d.-kandidater kan ha et lengre utenlandsopphold tidlig i doktorgradsperioden».

Selv om ønsket om fellesgrader på ph.d.-nivå er tydelig nedfelt i UiBs dokumenter, er det imidlertid usikkerhet om hva en fellesgrad egentlig innebærer i praksis og hva som skal være rammebetingelsene for å inngå fellesgradssamarbeid med andre institusjoner. Det knytter seg også begrunnet forvirring til forholdet mellom begrepene *cotutelle* og *fellesgrad*. Det har i organisasjonen vært en uklar forståelse og håndtering av cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå. Inngåelsen av slike avtaler har vært meget arbeidskrevende i alle ledd fra institutt-nivå til sentrale enheter ved UiB.

Både det generelle utgangspunktet og flere enkeltsaker de siste årene tilsier at det nå er behov for en drøfting for å klargjøre UiBs holdning til fellesgrader og co-tuteller, hva forholdet mellom disse skal være, og hvilke premisser som skal gjelde for å inngå slike avtaler. En slik klargjøring er avgjørende fordi praksis ikke har vært i samsvar med gjeldende regler og forskrifter. Dette vil dessuten spare UiB for unødvendig bruk av tid og ressurser når

slike avtaler inngås. Drøftingen vil gi et grunnlag for å utarbeide retningslinjer for hvordan avtaler om cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå skal inngås fra vurderingsfase til utstedelse av vitnemål og evt. publisering av doktorgraden.

1.1 Historikk

Et utkast til policy erklæring ble utarbeidet i 2009-2010, og lagt frem for FU i mars 2010. Utvalget gjorde følgende vedtak:

«Forskningsutvalget anbefaler at Forskningsavdelingen følger opp arbeidet med å få på plass avtalemaler, håndbok og rutine- og prosedyrebeskrivelser for co-tutelle og fellesgrad på ph.d. i tråd med arbeidsgruppens forslag, fakultetenes innspill og Forskningsutvalgets behandling av sak om fellesgrad i forskerutdanningen.»

Blant annet i påvente av den nye ph.d.-forskriften, har ferdigstillingen av policy-erklæringen og oppfølgingen av dette arbeidet blitt utsatt.

Når den nye ph.d.-forskriften nå er vedtatt (20.06.13) og gjort gjeldende, er det ønskelig å ferdigstille arbeidet som ble påbegynt for fire år siden, samt å oppdatere det i henhold til den utviklingen som har foregått i Norge og internasjonalt angående fellesgrader og cotuteller.

En administrativ arbeidsgruppe bestående av Toril Ivarsøy (HF), Kristin Kalvik (MN), Unni Kvernhusvik (MOF), Helge Bjørlo (SA), Etelka Tamminen Dahl (SA), Per Gunnar Hillesøy (KS), Bjørn Einar Aas (FA) og Anne Beate Maurseth (FA og sekretær for gruppen) har hatt tre møter hvor temaet har vært fellesgrader på ph.d.-nivå og cotuteller.

Gruppen har gjennomgått følgende dokumenter: FU-sak 8/10 (inkludert utkast til policy-erklæring fra 08.10.09), den norske lovgivningen som gjelder fellesgrader: UH-loven (§ 1-3, 3-2, 3-9, 3-11), Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (2010), Kapittel 4, Fellesgrader og NOKUTs Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning, Kapittel 7 Akkreditering av studier (Studietilsynsforskriften 2013). I tillegg har gruppen sett på ECAs (European Consortium for Accreditation) *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees* (2012), UiOs og NTNUs fellesgradsbestemmelser og UiBs egen ph.d.-forskrift vedtatt 20.06.13, særlig angående fellesgrader (§19).

2 Arbeidsgruppens resultater

Arbeidsgruppen foreslår at følgende punkter bør danne grunnlag for utarbeidelsen av retningslinjer for inngåelse av cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå ved UiB.

2.1 Intensjon

Cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå er viktige virkemiddel for å nå UiBs strategiske mål for samarbeid og internasjonalisering på ph.d.-nivå, og kan bidra til å synliggjøre og styrke UiB som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet. Avtaler om cotuteller og fellesgrader kan inngås der den tilfører fagmiljøet/-miljøene *en tydelig kvalitativ merverdi* i form av faglig bredde og dybde som denne formen for økt samarbeid kan gi. Det er en forutsetning at denne typen samarbeid baserer seg både på norsk lovgivning og lovgivningen i det land der samarbeidspartneren hører hjemme.

2.2 Typer institusjon

Cotuteller og fellesgrader kan inngås med andre forskningsbaserte gradstildelende institusjoner. I Kunnskapsdepartementets forskrift *Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning* (2010) settes følgende krav:

«Institusjonen skal påse at samarbeidsinstitusjonene er akkreditert eller offentlig godkjent for å kunne gi høyere utdanning i henhold til gjeldende systemer i det aktuelle land, og at de aktuelle studiene er akkreditert som høyere utdanning på fellesgradens nivå.»

Med bakgrunn i UH-lovens paragraf om institusjonenes virksomhet er det ønskelig å presisere at samarbeidspartnerne må tilby forskningsbasert utdanning:

«Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

- a) tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.»

Denne presiseringen er viktig i og med at utdanningsinstitusjoner innenfor høyere utdanning i utlandet kan være av forskjellige typer.

2.3 Definisjoner av fellesgrader og cotutelle

2.3.1 Fellesgrad

I ph.d.-forskriften, § 19.2, definerer UiB en fellesgrad på følgende måte:

« Med fellesgrader menes et samarbeid mellom flere institusjoner, der alle i fellesskap har ansvar for opptak, veiledning og gradstildeling. Samarbeidet organiseres normalt i et konsortium og reguleres i avtale mellom konsortiedeltakerne. For fullført fellesgrad utstedes felles vitnemål i form av:

- a) et vitnemålsdokument utstedt av alle konsortiemedlemmene,
- b) et vitnemål fra hver av konsortiedeltakerne, eller en kombinasjon av a) og b).

Fellesgradsavtaler skal normalt bare inngås dersom det fra før er et etablert, stabilt faglig samarbeid mellom universitetet og minst en av de andre konsortiedeltakerne. Styret vedtar retningslinjer for fellesgradssamarbeid, inkludert mal for samarbeidsavtaler jf. første ledd.»

Med bakgrunn i NOKUTs studietilsynsforskrift bør det presiseres at en fellesgrad innebærer at deltakerne i fellesskap utvikler og driver forskerutdanningen og har felles ansvar for utdanningsplan, veiledning og vurdering.

Fellesgrader er i internasjonal sammenheng en uklar kategori dels fordi den er en oversettelse av flere engelske termer. Begrepet "joint degree"/fellesgrad kan bety noe forskjellig avhengig av hvem som definerer begrepet. I denne forbindelse skjelner man på engelsk mellom de vanligste termene joint degree, double degree og multiple degree. Forskjellen mellom de ulike begrepene har å gjøre med hvordan oppnådd grad dokumenteres. Det er viktig å være klar over at i forbindelse med en fellesgrad/"joint degree" er grunnlaget *ett* felles utviklet studieprogram som kan dokumenteres forskjellig avhengig av konsortsielandenes lovgivning. UiBs forskrift åpner således for både joint degree

(ett vitnemålsdokument utstedt i fellesskap og double degree (som ett dokument fra hver av de deltakende institusjonene eller som en kombinasjon).

ECA (European Consortium for accreditation) opererer med følgende definisjoner: *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees* (2012), p. 37-39:

JOINT DEGREE: "A single document awarded by higher education institutions offering the joint programme and nationally acknowledged as the recognised award of the joint programme."

DOUBLE DEGREE: "Double degrees are understood to be two degrees awarded after successful completion of a joint programme. It is however recommended to refer to these two documents as a multiple degree. This avoids the confusion brought about by the concept dual degrees. A double degree is defined as follows: "Two degrees awarded by higher education institutions offering the joint programme attesting the successful completion of this programme."

DUAL DEGREE: "Two degrees awarded individually, attesting the successful completion of two separate curricula, with potential overlap and efficiencies in course-taking, and, if more than one institution is involved, each institution is primarily responsible for its own degree".

Dual degree er *ikke* omfattet av UiBs forskrift, og forutsetter ikke et felles program i henhold til ECAs definisjoner, og kommer følgelig inn under en annen lovgivning: Om dual degree sier ECA at

"we can conclude that dual degrees are actually not awarded by joint programmes. Dual degrees are therefore awarded by two programmes separately and these two programmes have some coordination and coordinated elements but haven't integrated their curriculum." (s. 39)

Dual degree bygger på gjensidig godkjenning av de samarbeidende lærestedenes emner. For at en norsk institusjon skal kunne tildele graden kreves det at minst 60 studiepoeng, som skal inngå i beregningsgrunnlaget, skal være tatt ved den norske gradstildelende institusjonen. Dual degree er med andre ord *ikke* å betrakte som en fellesgrad. Her gjelder en annen forskrift: Forskrift om godskriving av høyere utdanning, 2006.

2.3.2 Cotutelle

Cotutelle – samveiledning – er en ordning som innebærer at ph.d.-kandidater får veiledning fra to ulike institusjoner i to ulike land. Ordningen ble innført i Frankrike på begynnelsen av 1990-tallet, derav navnet, og har siden spredt seg til mange land.

UiB har langt flere cotuteller enn fellesgrader. Pr. 2014 har UiB ca. 15 avtaler i virksomhet. Mens fellesgrader er institusjonelle avtaler, er cotuteller individuelle avtaler for enkeltkandidater. Cotuteller har vært enklere å håndtere for institusjonen, men også disse har vært arbeidskrevende å inngå, delvis fordi forholdet mellom en cotutelle og en fellesgrad har vært uklart definert.

I forskriften for forskerutdanning står det følgende om cotuteller:

«Med cotutelle-avtaler menes felles veiledning av ph.d.-kandidater og samarbeid om utdanning av ph.d.-kandidater. Cotutelle-avtalen inngås for hver enkelt ph.d.-kandidat og bør bygges på et stabilt, faglig institusjonelt samarbeid.» (§19.3)

Det har rådet en forståelse at en cotutelle-avtale *kan* føre til en fellesgrad dersom betingelsene til en fellesgrad er innfridd i avtalen. Disse betingelsene omhandles også i de avtalemalene som UiB de senere årene har brukt. Imidlertid krever en fellesgrad en institusjonsavtale, hvilket avtalemalen for cotuteller ikke har hatt til nå. Det vil si at den praksis UiB har hatt ikke har vært i samsvar med lovgivningen. *Dette må endres.*

Arbeidsgruppen anbefaler at cotuteller innlemmes i fellesgradsbestemmelsen, dvs. at det skal foreligge en institusjonsavtale før cotutellavtalen underskrives. En slik innlemmelse har flere fordeler: For det første vil cotuteller kunne bidra til å nå UiBs ambisjon om internasjonalisering og ønsket om å oppnå flere fellesgrader. For det andre vil UiB slik legge seg på linje med den europeiske utviklingen som oppfordrer til større grad av integrert samarbeid på ph.d.-nivå. For det tredje vil det på denne måten være flere muligheter for finansiering, deriblant fra Kunnskapsdepartementet og fra Marie Skłodowska Curie-ordningen.

En slik innlemmelse vil kreve at en cotutelle-avtale blir todelt; én innledende institusjonsavtale og deretter en avtale for den enkelte kandidat. Ved avtalen om en cotutelle må det tas hensyn til de generelle bestemmelsene som gjelder fellesgrader, så som opptak, studieplan, veiledning, bedømmelse, gradtildeling. Dette er forhold som langt på vei allerede er ivarettatt av de avtalemalene UiB bruker for inngåelse av cotuteller. Å innlemme cotuteller i en fellesgradsbestemmelse vil *ikke* innebære at behandlingen av slike avtaleinngåelser blir mer rigid. Snarere er det intensjonen å gjøre dette på en mer smidig måte, samtidig som at UiB forholder seg korrekt til gjeldende regler og forskrifter.

Endringen vil kreve en mindre justering av forskriftens § 19 hvor cotuteller blir beskrevet som noe annet enn en fellesgrad. Både fellesgrader og cotuteller vil i dette tilfellet bli regulert av NOKUTs studietilsynsforskrift og UH-lovens omtale av fellesgrader. For ordens skyld: en institusjonell samarbeidsavtale kan gjelde flere kandidater.

Fellesgrader og cotuteller er ment som mulige samarbeidsformer med andre gradsgivende institusjoner, men ikke som de eneste. Der disse ikke er mulige å få til, kan det være andre former som er mer relevante i de enkelte tilfeller, slik som avtaler om biveiledning og samveiledning. Disse variantene har mindre grad av integrert samarbeid, og fører ikke til en fellesgrad. Dermed reguleres de også av en annen lovgivning.

2.3.3 Myndighetsfordeling

Alle fellesgrader og cotuteller skal forberedes av fagmiljø og institutt og deretter gå via fakultetet til Forskningsadministrativ avdeling, som forbereder den for rektor og Universitetsstyret. Rektor undertegner samarbeidsavtalen på UiBs vegne.

2.3.4 Faglig forankring

Det foreslåtte samarbeidet må ha en tydelig forankring i fagmiljøet, og må identifisere et tilstrekkelig antall vitenskapelig ansatte som skal delta i samarbeidet, som undervisere, veiledere m.m. Det må også godtgjøres at de(n) samarbeidende institusjonen har en

tilsvarende forankring i de relevante fagmiljøene. Det er viktig å være klar over at NOKUTs Studietilsynsforskrift angående krav om plan for studiet også gjelder fellesgrader på ph.d.-nivå.

2.3.5 Mobilitet

I samarbeidsavtalen skal det fastsettes minstekrav til mobilitet for kandidater. For cotutelleordninger skal det alltid kreves at kandidaten oppholder seg en viss tid ved den samarbeidende institusjonen.

2.3.6 Finansiering

Ressursgrunnet må være tilstrekkelig til at samarbeidet kan realiseres for hele avtaleperioden. Dette omfatter penger, undervisningskrefter og veiledere, infrastruktur, teknisk og administrativ støtte og organisatorisk overbygning.

2.3.7 Tidsperspektiv

Samarbeidet skal være forpliktende og langsiktig, og skal normalt ha en forhåndsfastsatt tidsramme. For cotutelle-avtaler bør disse inngås ved begynnelsen av kandidatens ph.d.-periode og helst ikke senere enn ett år etter opptak til ph.d.-programmet.

2.3.8 Organisering

Fellesgrader skal skje innenfor rammen av samarbeidsavtaler, der alle de deltakende institusjonene er partnere. Samarbeidsavtaler opprettes mellom deltakerne. I avtalen skal forhold av betydning reguleres, herunder om styrende organer, opptak, faglig innhold, hvilken lovgivning som gjelder ved studier og opphold ved et av partneruniversitetene, teknisk og administrativ støtte, avtaleperiode, oppsigelse og forlengelse, tvisteløsning, m.v.

Samarbeid om cotutelle skal skje innenfor rammen av institusjonelle avtaler og cotutelleavtalen skal primært omfatte avtale om felles utvikling og gjennomføring av kandidatens studieplan i henhold til Studietilsynsforskriften samt den faglige veiledningen av kandidaten

2.3.9 Vitnemål

Vitnemål for fullført felles studieprogram skal utstedes av en av de samarbeidende institusjonene, jf. definisjonen ovenfor.

Vitnemål for fullført fellesgrad utstedes:

- Som ett dokument, utstedt av alle deltakende institusjoner i fellesskap (joint degree).
- Som ett dokument fra hver av de deltakende institusjonene (double degree).
- Som en kombinasjon av de to ovenstående.

Det skal opplyses om samarbeidet i Ph.d.-vitnemålet og vitnemålet skal ledsages av et Diploma Supplement. For fellesgradssamarbeid der det utstedes mer enn ett vitnemål, skal det kreves at begge eller alle vitnemålene viser til hverandre, slik at det ikke skapes inntrykk av at studenten eller kandidaten har tatt flere utdanninger.

3 Implementering

Arbeidsgruppen oppfordrer til at det blir utarbeidet retningslinjer i form av veiledning og håndbøker for hvordan fellesgrader og cotuteller inngås.

Arbeidsgruppen oppfordrer til at det tidligere Forum for fellesgrader iverksettes igjen for å ta opp spørsmål omkring fellesgrader for i størst mulig grad kunne tilveiebringe en felles forståelse av cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå.

20.03.14 abm

Arkivkode:

FU-sak: 10/14

Sak nr.:

Møte: 27.03.14

Framework for the Internationalisation of Doctoral Education - FRINDOC

Bakgrunn

Økt mobilitet og flere møteplasser for internasjonal samhandling blir sett på som avgjørende suksessfaktorer for å forbedre kvaliteten på forskerutdanningen. Å få oversikt over hvordan internasjonalisering av forskerutdanningen blir implementert, er blitt viktig for universiteter i Europa og resten av verden.

Frindoc, Framework for internationalisation of doctoral education, er et Erasmus Mundus finansiert prosjekt som har som siktemål å tilveiebringe en slik oversikt for universitetene. Prosjektet består av et konsortium av seks partnere og er koordinert av Council of doctoral education i EUA (European University Association). UiB er med som partner i dette prosjektet. De øvrige er University of Hong Kong, Stellenbosch University, Imperial College London og University of Camerino.

Prosjektet er utviklet som et online selvevalueringsverktøy som gir institusjonene anledning til selv å vurdere sin praksis når det gjelder internasjonalisering av forskerutdanningen. I tillegg vil det følge en "statement of good practice" for å kunne hjelpe institusjonene til å nå sine mål. Heller enn å være et verktøy for sammenlikning av ulike universiteter (benchmarking), er verktøyet og statementet ment å kunne inngå som virkemidler for den enkelte institusjon for bedre å planlegge og realisere strategiske mål for internasjonalisering og forskerutdanning.

Online-verktøyet er nå utviklet og det ble lansert for en større pilotgruppe på en konferanse arrangert av UiB 13. og 14. februar 2014. Ca. 45 deltakere fra mer enn 25 land deltok. Som en oppfølging av dette prosjektet, skal deltakerne i pilotgruppen gi tilbakemelding på hvordan de synes verktøyet fungerer etter å ha testet det på en mer intensiv måte på hjemmebane. Fristen for dette er 9. mai 2014. Deretter skal konsortiet videreutvikle verktøyet og lage et utkast til et 'good practice' statement. Pilotgruppen skal møtes igjen i september 2014 i Camerino, Italia. Deretter skal Frindoc-prosjektet ferdigstilles av konsortiegruppen og lanseres offentlig i London i 2015.

UiBs rolle i Frindoc

UiB har vært en av initiativtakerne til Frindoc og har vært med å utvikle prosjektet fra starten av. Vi sitter i styringsgruppen for prosjektet, deltar i pilotgruppen og var vertskap for den første større konferansen i februar 2014. UiB skal også presentere Frindoc på det årlige møte til European University Association, Council of Doctoral Education i Liverpool i juni 2014. I tillegg skal UiB være med på å utvikle verktøyet videre og 'statement of good practice' i samarbeid med EUA-CDE og de andre i styringsgruppen.

En gruppe bestående av Anne Christine Johannesen (viserektor for internasjonalisering), Bjørn Erik Andersen (FA), Unni Kvernhusvik (MOF), Helen Catherine Green (PSY), Toril Ivarsøy (HF) og Anne Beate Maurseth (FA og sekretær for gruppen) skal teste ut verktøyet og gi tilbakemelding om hvordan det fungerer. Utprøvingen av verktøyet i denne gruppen kan også gi viktige innspill til hvordan strategien for internasjonalisering av forskerutdanningen ved UiB skal være i årene som kommer.

Vedlegg:

<http://www.eua.be/FRINDOC.aspx>

<http://frindoc.eua.be>